

וְעַל דָּא, וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָה, וּמִמְתַּנָּה נַחֲלִיא"ל. וּמִמְתַּנָּה נַחֲלִיא"ל. הַנַּחֲלִים שֶׁל אֵל שׁוֹפְעִים עֲלָיו. וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמוֹת. מַה זֶה בְּמוֹת? הַסְּתַלְקוֹת, שֶׁהַסְּתַלֵּק וְיֹשֵׁב בְּרוּמֵי הָעוֹלָם, וְהַשְּׁתַדֵּל בְּדַבְרִים עֲלִיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, פְּרִשׁוּהָ. אֲכַל בַּא רְאָה, כְּשֶׁאֲדָם נִדְבַק בַּתּוֹרָה וְיוֹשֵׁב בְּרוּמֵי הָעוֹלָם, צָרִיף לוֹ לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּצְרֶה הָרַע, הַקְּטָגוֹר שֶׁמְקַטְרֵג עֲלָיו, לֹא יִשְׁלַט עֲלָיו לְהַסִּיטוֹ. וְעַל זֶה וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא - צָרִיף לוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ גֵיא, כְּדֵי שֶׁיִּפְרֵד מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ שֶׁיֹּשֵׁב בַּשְּׂדֵה מוֹאֵב, וְדַאי, הֵיִצֵר הָרַע שֶׁנִּקְרָא לוֹט, וְשְׂרׁוּי בְּמוֹאֵב, בְּשִׁבִיל שֶׁהַתְּדַבְּקוֹת שֶׁלוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה לְהוֹצִיא אֶת פְּרִי הַמַּעֲשִׂים הָרַעִים בַּעוֹלָם הַזֶּה בְּמוֹאֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יט) וַתִּלְד הַבְּכִירָה בֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב.

וְאִם אֲדָם נִפְרַד מִמֶּנּוּ, הוּא עוֹלָה לְהִיּוֹת רֵאשׁ, וְלִשְׂרוֹת בְּפִסְגָּה. מַה זֶה פִּסְגָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מו) פִּסְגּוֹ אַרְמְנוֹתֶיהָ. וְנִשְׁקָפָה (בַּמִּדְבָּר כ"א) - שֶׁהַסְּתַכְּלוֹת שֶׁלְמַעְלָה בּוֹ. עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן - זֶה הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנִּקְרָא יְשִׁימוֹן, שֶׁמְסַתְּכַל בְּפִסְגָּה הַזֶּה, הַקְּרִיָּה הַקְּדוּשָׁה יְרוּשָׁלַיִם. דָּבָר אַחֵר, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל חֲזָרוּ בַּתְּשׁוּבָה וְהִעֲלוּ אֶת הַבָּאָר לְמַעְלָה, נִתְּנָה לָהֶם בְּמִתְּנָה, וּכְשֶׁשָׁבוּ לְדָרְךָ רְעָה, אָז וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים א) וְיֹשֵׁב בְּגֵיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר. עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא יִשְׁבוּ לְמִטָּה בְּגֵיא. אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה מוֹאֵב - מִשׁוּם שֶׁהִצִּיד שֶׁל מוֹאֵב גָּרַם לָהֶם.

וְאַחֵר שֶׁקָּבְלוּ אֶת עֲנָשׁוֹ, עָלוּ לְרֵאשׁ, וְהָרִימוּ דְגְלִיהֶם עַל הַפֶּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כ"ה) וַיְהִי אַחֵר הַמַּגְפָּה וְכוּ', שָׂאוּ אֶת רֵאשׁ.

וְעַל דָּא, וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָה, וּמִמְתַּנָּה נַחֲלִיא"ל. נַחֲלִין דָּאֵל נַגְדִין עֲלֵיהָ. וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמוֹת. מַאי בְּמוֹת, אֶסְתַּלְקוֹת, דְּאֶסְתַּלֵּיק וְיִתִּיב בְּרוּמֵי עֲלֵמָא, וְאֶשְׁתַּדֵּל בְּמַלִּין עֲלֵיִאִין דְּאוּרֵיִתָא. וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, אוֹקְמוּהָ. אֲבָל תָּא חֲזִי, כַּד בַּר נָשׁ אֶתְדַבֵּק בְּאוּרֵיִתָא, וְיִתִּיב בְּרוּמֵי עֲלֵמָא, אִיבְעֵי לִיהָ לְאַשְׁפְּלָא גְרַמִּיָּה, בְּגִין דִּיצְרָא בִישָׂא קְטִיגוֹרָא דְמַקְטְרֵג עֲלוּי, לֹא יִשְׁלוֹט עֲלוּי לְאַסְטָאָה לִיהָ. וְעַל דָּא, וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, אִיבְעֵי לִיהָ לְמַעַבְדַּ פְּגִיא בְּגִין דִּיתְפָּרַשׁ מִנִּיהָ הַהוּא דִּיתִיב בַּשְּׂדֵה מוֹאֵב, וְדַאי, יִצְרָא בִישָׂא דְאַקְרִי לוֹט, וְשְׂרִיא בְּמוֹאֵב, בְּגִין דְּאֶתְדַבְּקוֹתֶיהָ בְּקַדְמִיתָא לְאַפְקָא פִּירָא דְעוֹבְדוּי בִישִׁין בְּעֲלֵמָא, בְּמוֹאֵב הָוָה, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר, (בְּרֵאשִׁית יט לז) וַתִּלְד הַבְּכִירָה בֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב.

וְאִי בַר נָשׁ אֶתְפָּרַשׁ מִנִּיהָ, סְלִיק לְמַהוּי רֵאשׁ, וְלְמַשְׂרֵי בְּפִסְגָּה. מַאי פִּסְגָּה, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (תְּהִלִּים מו יד) פִּסְגּוֹ אַרְמְנוֹתֶיהָ. וְנִשְׁקָפָה. דְּאֶסְתַּכְּלוֹתָא דְלַעֲלִיא בִיהָ. כְּמָה דְאֵתְ אָמַר עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן, דָּא עֲלֵמָא דְאֵתִי, דְּאַקְרִי יְשִׁימוֹן, דְּאֶסְתַּכְּל בָּהּ בְּהַאי פִּסְגָּה, קְרַתָּא קְדִישָׁא יְרוּשָׁלַיִם.

דָּבָר אַחֵר, כַּד יִשְׂרָאֵל אֶהְדָּרוּ בְּתִיּוֹבְתָא, וְסְלִיקוּ לְבִירָא לְעִילָא, אֶתִּיְהִיבַת לוֹן בְּמִתְּנָה. וְכַד תָּבוּ לְאוּרַח בִישָׂא, פְּדִין וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא. כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (דְּבָרִים ג כט) וְיֹשֵׁב בְּגֵיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר. עַל הַהוּא חוֹבָה, יִתְבוּ לְתַתָּא בְּגֵיא. אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה מוֹאֵב, בְּגִין דְּסִטְרָא דְמוֹאֵב גָּרִים לוֹן.

וְלִבְתָּר דְּקָבִילוּ עוֹנְשֵׁיהוּ, סְלִיקוּ לְרֵישָׁא, וְאַרִימוּ דְגְלִיהוֹן עַל כְּלָא. כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (בַּמִּדְבָּר כ"ה יט) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגְפָּה וְכוּ', (ש"ס כו

ב) שָׂאוּ אֶת רֵאשׁ. לְאַרְמָא דְגְלִיהוֹן עַל כְּלָא. תָּא חֲזִי, הָאִי בִירָא מְנַחָה אַקְרִי, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (בראשית מג יא) וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מְנַחָה. תְּחַבְרוּן מְנַחָה בְּבַעֲלָה, דְגַרְמָתוֹן דִּי־סִתְלַק מִינָהּ, כִּד נַחְתוּ הֵהוּא צְדִיק לְמַצְרִים. וְרָא הִיא תוֹרָה שְׂבַעֲלָ פֶה, וְאַקְרִי בְּאָר, דְכְתִיב (דברים א ה) הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאָר. וְאִית בָּהּ שִׁית סְדָרִין. בְּגִין כְּפִי שִׁית דְרָגִין יִסְתְּלִיק, מֵאֵן דִּיתְעַסֵּק בָּהּ.

הֲרָא הוּא דְכְתִיב, וּמִמְדַּבֵּר מִתְנָה. מֵאִי מְדַבֵּר, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ש"ש ד ג) וּמִדְבַּרְךָ נִאֻה. מִתְנָה, גָּרִים לְצְדִיק, דִּיהִיב לִיה מִתְנָה. וּמִתְנָה נַחְלִיאַל, אֲלִין נַחְלִין עֵילְאִין, נְצַח וְהוֹד. וּמִנַּחְלִיאַל בְּמוֹת, דָּא אִסְתְּלִקוּתָא לְאַתְרָא דְמִלְכָא שְׂאֲרִי. וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא אֲשֶׁר בְּשֻׁדָּה מוֹאֵב, דָּא יִצְחָק, דִּיתִיב בְּהֵהוּא שְׁדָה. דְכְתִיב (בראשית כד סג) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשֻׁדָּה. וּמֵהֵהוּא שְׁדָה אִיתְעַר עֲלִיהוֹן דִּינָא, עַד דִּיתְבוּ בְּגֵיא. רֵאשׁ הַפְּסָגָה, דָּא אַבְרָהָם, רִישָׁא דְעֵלְמָא.

וְתָא חֲזִי, כִּד נַחְת יוֹסֵף לְמַצְרִים, חֲזָא (דף טו ע"ב) יַעֲקֹב בְּחֻכְמָה, וְרִמְז לוֹן דִּי־חַתוֹן תַּמָּן לְמְנַחָה, דְתִהוּי מְגִינָה עֲלִיהוֹן בְּגִלוּתָא. וּבֵהָאִי מְנַחָה, שִׁית סְטָרִין כְּלִילָן. מְעַט צָרִי וּמְעַט דְבַשׁ.

מֵאִי טַעְמָא מְעַט מְעַט. תָּא חֲזִי, כִּד בְּנֵי נֶשֶׁא לֹא אַתְּפִשְׁרוֹן עוֹבְדֵיהוֹן לְעֵילְא, כְּדִין סְטָרָא דִי־מִינָא אַתְרִפְיָא, וְשְׁלִיט שְׂמָאֲלָא, וְעַל דָּא מְעַט צָרִי וּמְעַט דְבַשׁ, (דא תמר) דָּא תְּמָר, דְאַסְתְּלַק דְכוּרָא מִן נוֹקְבָא, וּכְדִין מְעַט דְבַשׁ. נִכְאֵת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (מ"ב ב יג) וַיִּרְאֵם אֶת כָּל בֵּית נִכְתָּה. וְלֹט בְּטָנִים וְשִׁקְדִים, הָא שִׁיתָא דְרָגִין הָכָא, דְכְלִילָן בְּהָאִי מְנַחָה.

לְהַרִים דְגֵלָם עַל הַכֵּל. בָּא וְרָאה, הַבְּאָר הַזֶּה נִקְרָאת מְנַחָה, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (בראשית מג) וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מְנַחָה. תְּחַבְרוּ מְנַחָה לְבַעֲלָה, שְׂגַרְמָתָם שְׂיִסְתְּלַק מִמְנָה, כְּשֶׁהוֹרִידוּ אֶת הַצְדִיק הֵהוּא לְמַצְרִים. וְזוּהִי תוֹרָה שְׂבַעֲלָ פֶה, וּנְקִרָאת בְּאָר, שְׂכַתוֹב (דברים א) הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאָר. וַיֵּשׁ בָּהּ שִׁשָּׁה סְדָרִים. מִשׁוּם כְּפִי תַעֲלֶה שֵׁשׁ דְרָגוֹת מִי שִׁיתְעַסֵּק בָּהּ.

זֶהוּ שְׂכַתוֹב וּמִמְדַּבֵּר מִתְנָה. מַה זֶה מְדַבֵּר? כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר וּמִדְבַּרְךָ נִאֻה. מִתְנָה, גוֹרָם לְצְדִיק שְׁנוֹתָן לֹא מִתְנָה. וּמִתְנָה נַחְלִיאַל - אֵלוּ הַנַּחְלִים הַעֲלִיּוֹנִים, נְצַח וְהוֹד. וּמִנַּחְלִיאַל בְּמוֹת - זֶה הַהִסְתְּלָקוֹת לְמַקּוֹם שְׂהַמְלֵךְ שׁוֹרָה. וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא אֲשֶׁר בְּשֻׁדָּה מוֹאֵב - זֶה יִצְחָק שְׂיִוֵּשֵׁב בְּאוֹתוֹ שְׁדָה, שְׂכַתוֹב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשֻׁדָּה. וּמֵאוֹתוֹ שְׁדָה הַתְּעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַדִּין, עַד שְׂיִשְׁכּוּ בְּגֵיא. רֵאשׁ הַפְּסָגָה - זֶה אַבְרָהָם, הֵרֵאשׁ שֶׁל כָּלָם.

וּבָא רָאה, כְּשִׁירַד יוֹסֵף לְמַצְרִים, רָאה יַעֲקֹב בְּחֻכְמָה, וְרִמְז לָהֶם שְׂיִוִּירִידוּ לְשֵׁם הַמְנַחָה, שְׂתַהֲיָה מְגִנָּה עֲלֵיהֶם בְּגִלוּת. וּבְמְנַחָה הַזֶּה שְׂשָׂה צְדָדִים כְּלוּלִים. מְעַט צָרִי וּמְעַט דְבַשׁ.

מַה הַטַּעַם מְעַט מְעַט? בָּא וְרָאה, כְּשִׁבְנֵי אָדָם אֵין מְעַשִּׂיהֶם כְּשִׂרִים לְמַעֲלָה, אִזְ צַד הַיָּמִין מִתְרַפֶּה, וְשׁוֹלֵט הַשְּׂמָאל, וְעַל זֶה (בראשית מג) מְעַט צָרִי וּמְעַט דְבַשׁ, זֶה תְּמָר, שְׂמִסְתְּלַק הַזְּכָר מֵהַנּוֹקְבָה, וְאִז מְעַט מְעַט. נִכְאֵת, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (מ"ב ב) וַיִּרְאֵם אֶת כָּל בֵּית נִכְתָּה. (בראשית מג) וְלֹט בְּטָנִים וְשִׁקְדִים - הָרִי שֵׁשׁ דְרָגוֹת כְּאֵן שְׂכַלּוּלוֹת בְּמְנַחָה הַזֶּה.

ועם כל דא אף על גב דנחטא, מעט צרי אתי משום דיתבא בגלותא. וכד תעבדון האי מנחה, פדין (בראשית מג יד) ואל שדי יתן לכם רחמים. אל: דא אברהם. שדי: דא יצחק. יתן לכם רחמים: דא יעקב. לפני האיש: דא יוסף. כל אלין דרגין יתחברו. ואני פאשר שכלתי שכלתי. שכלתי במקדש ראשון. שכלתי במקדש שני. לא אשפל עוד. וכל זה בחטא אותו צדיק שהורידו למצרים.

ובא ראה, שמים עשרה שנים ישב הצדיק ההוא בבית האסורים. משום כף שנים עשר שבטים בגלות אדום, בשביל מאה ברכות שמנעו מכל יום.

ושנה אחת לחוד ישב בבית פוטיפר, שפיתוב (בראשית לט) ויהי ברפת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה. בבית - זו חצי שנה שקר יורד לעולם. ובשדה - זו חצי שנה שאדם יושב בעבודתו בשדה. נשאר שמים עשרה שנים שישב בבור ההוא. אז הקדוש ברוך הוא עורר עליהם הבור של אותו הנחש, גלות עשו. ועל זה והורידו לאיש מנחה. ובסוף הגלות, משום שהם נתנו מנחה, התקיים בהם (ישעיה סו) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'.

ובא ראה, המנחה הזו נקראת ארץ קדושה, ומשתפחת בשבעה פרות עליונים שיש בה, כשהיא בהתחברות למעלה. ועל פן צוה אותם הקדוש ברוך הוא, כשיכנסו לארץ הקדושה, שיחברו אשה עם בעלה.

זהו שפיתוב (דברים כו) ולקחת מראשית כל פרי האדמה. אדם - זה יעקב. כשמתחברת בו האם

ותא חזי, תריסר שנין יתיב ההוא צדיק בבית האסורים. בגין כף תריסר שבטין בגלותא דאדום. בגין מאה ברכאן דמנעו מכל יומא. ושתא חדא לחוד יתיב בבית פוטיפר. דכתיב, (בראשית לט ה) ויהי ברפת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה. בבית, דא פלגות שתא דקרירו נחית לעלמא. ובשדה, דא פלגות שתא דבר נש יתיב בעובדוי בחקלא. ושתארו תריסר שנין דיתייב בההוא בור. פדין קודשא בריך הוא אתער עליהון בור דההוא נחש, גלותא דעשו. ועל דא והורידו לאיש מנחה, ובסוף גלותא, בגין דאינון יתבו מנחה, אתקיים בהו (ישעיה סו כ) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'.

ותא חזי, האי מנחה ארעא קדישא אתקריית, ואשתפחת בשבעה פירין עילאין דאית בה, פד איהי באתחברותא לעילא. ועל דא פקיד לון קודשא בריך הוא, פד ייעלון לארעא קדישא, דיתחברון אתתא בבעלה. ודא הוא דכתיב, (דברים כו ב) ולקחת מראשית כל פרי האדמה. אדם, דא יעקב, פד אתחבר ביה אימא עילאה, דאתקריא ה', ואעטרת ליה, פדין יתיב פרי ההוא אילנא רברבא, ואיקרי בשלימו אדמ"ה.

העליונה, שנקראת ה', ומעטרת אותו, אז אותו העץ הגדול